

6 CHIẾC MŨ TƯ DUY

Six thinking hats

Tổng hợp: Cao Cự Chức

Nguồn:

- Slidemodel
- Internet
- <http://www.tritri.org>

SIX THINKING HATS

Edward de Bono was born in Malta in 1933. He attended St Edward's College, Malta, during World War II and then the University of Malta where he qualified in medicine. He proceeded, as a Rhodes Scholar, to Christ Church, Oxford, where he gained an honours degree in psychology and physiology and then a D.Phil in medicine.

Six Thinking Hats is a system designed by Edward de Bono which describes a tool for group discussion and individual thinking involving six colored hats

<http://www.edwdebono.com>

“6 chiếc mũ tư duy” là một công cụ trợ giúp tư duy được Edward de Bono giới thiệu trong cuốn “6 Thinking Hats”. Đây là một phương pháp cực kỳ hiệu quả, giúp bạn đánh giá sự việc từ nhiều góc nhìn khác nhau để đưa ra quyết định tốt hơn.

Nhờ vậy, bạn sẽ hiểu rõ hơn mọi ngóc ngách của sự việc, nhận diện được những nguy cơ và cơ hội mà bình thường bạn có thể không chú ý đến.

Phương pháp này cho phép chúng ta đánh giá vấn đề cần giải quyết trên 6 nhãn quan khác nhau. Điều này giúp chúng ta nhận thức sâu sắc hơn vấn đề cần giải quyết

Hãy lần lượt “đội” 6 chiếc mũ để đánh giá vấn đề. Mỗi lần đội mũ tức là bạn lại chuyển sang một cách tư duy mới.

NÓN TRẮNG

- Thông tin, dữ liệu
- Sự thật khách quan
- Những thông tin đã biết là gì?
- Xác định thông tin còn thiếu
- Làm sao để tìm được thông tin còn thiếu?

SỰ THẬT/THỰC TẾ

NÓN XANH LÁ CÂY

- Tìm ý tưởng, phương án, khả năng
- Tư duy sáng tạo, cởi mở
- Tư tưởng, nhận thức mới
- Có thể làm gì khác trong trường hợp này?

SÁNG TẠO

NÓN VÀNG

- Tư duy tích cực: cơ hội, lợi ích mang lại
- Lạc quan giúp tăng nghị lực vượt khó
- Hạn chế bi quan thái quá
- Các lập luận logic
- Lý do tại sao ý tưởng lại hữu ích

LỢI ÍCH

NÓN ĐEN

- Các khó khăn, điểm yếu, mối nguy
- Tiên lượng các tình huống xấu
- Các kế hoạch dự phòng
- Hạn chế sự lạc quan thái quá
- Đưa ra các lập luận cần thiết

CẢN TRỌNG

NÓN ĐỎ

- Trực giác, linh cảm, bản năng
- Đoán biết cảm xúc người khác
- Trực giác mách bảo điều gì?
- Khai thác nhân tố cảm xúc của con người
- Không cần đưa ra lý do của cảm xúc

CẢM XÚC

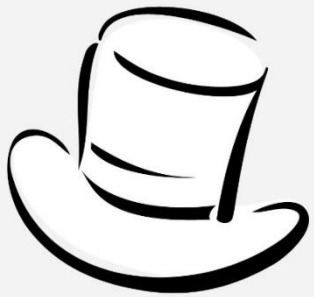

NÓN XANH DƯƠNG

- Suy nghĩ về quá trình tư duy
- Cần tư duy như thế nào?
- Sắp xếp các ý tưởng, điều phối
- Lập kế hoạch hành động

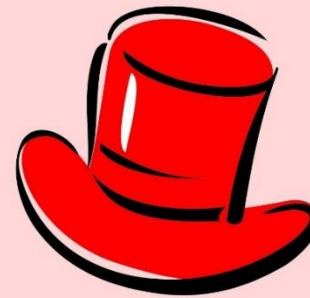
QUY TRÌNH

MŨ TRẮNG

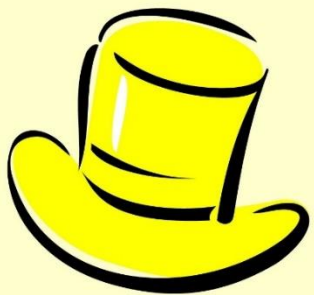

Mũ trắng mang tính lý trí, mũ đỏ mang tính cảm xúc. Đây là hai phương diện đối lập tác động đến quá trình ra quyết định.

MŨ ĐỎ

MŨ VÀNG

Mũ đen mang tính bi quan, mũ vàng mang tính lạc quan. Đây là hai đặc trưng tâm lý đối lập tác động đến quá trình ra quyết định.

MŨ ĐEN

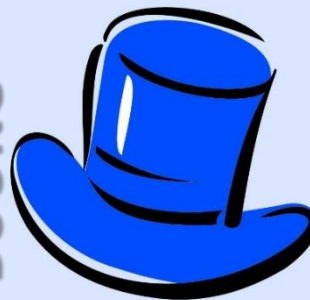

MŨ XANH LÁ

Mũ xanh lá mang tính phân tán, mũ xanh dương mang tính điều phối, định hướng hoạt động; đây là hai phương diện đối lập tác động đến quá trình ra quyết định.

MŨ XANH
DƯƠNG

Nhược điểm của phương pháp

Một số người do tính ỳ trong tư duy quá lớn nên dù đội mũ nào tư duy cũng vẫn như cũ. Nói cách khác, màu sắc của những chiếc mũ trở nên nhạt nhòa gần gần như nhau

Một số người do tính ỳ trong tư duy quá lớn nên dù đội mũ nào tư duy cũng vẫn như cũ. Nói cách khác, ngoài việc đội mũ họ còn đội thêm thứ khác nữa

06 MŨ TƯ DUY

MŨ TRẮNG

Xử lý thông tin cần thiết, đánh giá vấn đề một cách khách quan trên dữ kiện có sẵn

MŨ ĐEN

Tiên lượng các tình huống xấu

MŨ XANH LÁ CÂY

Tìm kiếm ý tưởng, giải pháp mới

MŨ XANH BIỂN

Điều khiển quá trình hợp. Tổng hợp ý kiến và đưa ra phương án giải quyết cuối cùng

MŨ ĐỎ

Đánh giá vấn đề dựa trên trực giác và cảm xúc

MŨ VÀNG

Nêu lên những suy nghĩ, quan điểm tích cực

Cuộc họp áp dụng phương pháp "Sáu mũ tư duy" sẽ diễn ra như sau:

Bước 1: Người điều khiển cuộc họp đội chiếc mũ xanh da trời khái quát vấn đề cần phải giải quyết, sau đó đề nghị mọi người hãy đội chiếc mũ trắng.

Bước 2: Sau khi đội chiếc mũ trắng mọi người chỉ tập trung duy nhất vào các thông tin, dữ kiện liên quan đến vấn đề đang được bàn luận. Các câu hỏi cần được đặt ra bao gồm: *Để giải quyết vấn đề chúng ta hiện đang có trong tay những thông tin gì? Trong số đó, thông tin nào là cần thiết? Chúng ta còn thiếu những thông tin gì? Làm sao chúng ta có thể lấy được những thông tin cần thiết còn thiếu?*

Lưu ý: ở bước này đòi hỏi ở người điều hành kỹ năng xử lý thông tin. Có thể đơn cử một ví dụ sau:

Thành viên: Tại Mỹ, năm trước lượng tiêu thụ thịt gà Tây tăng 25% do số người thích ăn kiêng tăng lên, cùng với những lo lắng về mặt sức khỏe. Gà Tây được xem như một loại thịt ít đậm.

Người điều hành: Xin lỗi, tôi vừa yêu cầu anh/chị đội chiếc mũ trắng. Thực chất vấn đề ở đây chỉ là lượng tiêu thụ thịt gà Tây tăng 25%, còn những ý kiến khác chỉ là nhận định cá nhân anh/chị.

Thành viên: Không, thưa ngài. Những nghiên cứu thị trường cho thấy mọi người chọn mua thịt gà tây là do loại thịt này chứa hàm lượng cholesterol thấp.

Người điều hành: Vậy, ở đây có hai thông tin. Thứ nhất, lượng tiêu thụ thịt gà Tây tăng 25%. Thứ hai, theo nghiên cứu, mọi người chọn mua thịt gà tây là do loại thịt này chứa hàm lượng cholesterol thấp.

Bước 3: Người điều hành cuộc họp đề nghị mọi người đội chiếc mũ xanh lá cây. Đây là chiếc mũ của năng lượng và sáng tạo. Mọi người đưa ra các phương án để giải quyết vấn đề dựa trên dữ liệu thông tin thu được từ bước một.

Lưu ý: Ở bước này người điều hành phải biết cách khuấy động có cân nhắc để khuyến khích mọi người sáng tạo. Người điều hành phải biết cách đặt “kỳ vọng” vào từng thành viên cuộc họp. “Kỳ vọng” rất quan trọng đối với chiếc mũ xanh tư duy. Bởi vì, mọi người thường thể hiện tốt khi mà người khác kỳ vọng vào họ.

Bước 4: Ở bước này mọi người đội chiếc mũ màu vàng, đánh giá những ưu điểm của các phương án đã được nêu ra ở bước ba. Ưu điểm của chiếc mũ vàng nằm ở chỗ nó buộc mọi người phải dành thời gian để nhận biết các giá trị. Có những phương án, thoạt đầu không có gì thú vị, sau khi xem xét trên quan điểm chiếc mũ vàng lại bộc lộ nhiều ưu điểm.

Lưu ý:

1. Chiếc mũ vàng là chiếc mũ của xét đoán, dựa trên lối tư duy logic chứ không phải sự tưởng tượng. Nó trả lời cho những câu hỏi: “Giá trị của phương án giải quyết nằm ở đâu? Nó mang lợi ích cho ai và trong hoàn cảnh nào?”.
2. Mọi người thường khó đội chiếc mũ vàng, khác hẳn với mũ đen (chiếc mũ của sự phê phán và chỉ trích). Đơn giản là vì, chê bai người khác thì dễ, khen ngợi và nhìn ra những điểm tích cực thì khó. Đó chính là cơ chế tự nhiên của não chúng ta để tránh những nguy hiểm. Để sử dụng tốt chiếc mũ vàng chúng ta phải tạo cho mình cơ chế “nhạy cảm tự nhiên với các giá trị”. Đây chính là thói quen mà mọi người cần phát triển.

Bước 5: Người điều khiển đề nghị mọi người đội chiếc mũ đen. Đây là chiếc mũ quan trọng nhất . Đội chiếc mũ này mọi người chỉ ra những gì là sai, là không phù hợp trong các phương án đã được nêu ra ở bước thứ ba. Chiếc mũ đen là chiếc mũ của sự cẩn trọng, tránh cho chúng ta không lãng phí tiền bạc và công sức.

Lưu ý: *Lối tư duy chiếc mũ đen là lối tư duy logic. Tất cả những lý lẽ đưa ra để phê phán đều phải dựa trên nền tảng logic chứ không phải cảm xúc, lối suy nghĩ của chiếc mũ đỏ. Người điều khiển cuộc họp phải chú ý để những ý kiến đưa ra phải là lập luận có nghĩa chứ không phải là những lý lẽ được chấp nhận bởi người nói giỏi thuyết phục.*

Bước 6: Mọi người đội chiếc mũ đỏ và phát biểu những cảm nhận của mình về các phương án được đưa ra. Các thành viên không cần đưa ra các lập luận hoặc chứng minh các cảm xúc của mình. Đó là những linh cảm, trực giác và ấn tượng của cá nhân mỗi người về một phương án nào đó.

Lưu ý: *Thông thường, trong một cuộc họp, người ta cho rằng không nên để tình cảm chen vào những quyết định quan trọng. Tuy nhiên, những tình cảm đó vẫn luôn được thể hiện dưới vỏ bọc là những lập luận logic. Chiếc mũ đỏ là công cụ độc nhất và đặc biệt để mọi người có thể bộc lộ cảm xúc. Và chiếc mũ đỏ còn quan trọng ở chỗ, khả năng trực giác phần lớn là nhờ những kinh nghiệm tích lũy được, nên có những điều khi được nói ra tất cả mọi người đều thấy có lý nhưng trên thực tế thì không thể chứng minh được, và đôi khi dùng tư duy logic có thể còn đưa ra kết quả ngược lại.*

Bước 7 (và cũng là bước kết thúc): Một người đội chiếc mũ xanh da trời để tổng kết và kết thúc buổi làm việc. Chiếc mũ xanh da trời chỉ cho chúng ta thấy kết quả đạt được trong cuộc họp này là gì. Nếu tất cả các bước trên được thực hiện nghiêm túc và hiệu quả thì phương án giải quyết cho vấn đề đặt ra đầu cuộc họp gần như tự động mở ra trước mắt chúng ta.

Lưu ý: Thông thường, người chủ trì cuộc họp là người đội chiếc mũ xanh da trời trong suốt cuộc họp. Chiếc mũ xanh da trời là chiếc mũ đặt vấn đề, điều khiển tư duy mọi người trong cả cuộc họp, để tất cả phải sử dụng đúng chiếc mũ vào đúng lúc cần thiết, và cuối cùng cũng kết thúc cuộc họp với chiếc mũ xanh da trời.

Tuy nhiên, các bước trên cũng có thể thay đổi để phù hợp với từng hoàn cảnh cụ thể.

Lời kết

Tóm lại, phương pháp tư duy “Sáu chiếc mũ” cho phép chúng ta đơn giản hóa lối tư duy, mọi người chỉ xem xét một khía cạnh tại một thời điểm, nhờ đó đưa tư duy của mọi người cùng hướng về một phía, tránh sự tranh cãi và hao phí sức lực của nhau. Đây là một phương pháp đơn giản mà đem lại hiệu quả to lớn: không những tìm được cách giải quyết vấn đề hiệu quả nhất trong một thời gian ngắn, mà còn không ảnh hưởng đến cái tôi của mỗi người. Cuộc thảo luận về một nghĩa nào đó biến thành một trò chơi chuyển đổi cách tư duy và những chiếc mũ trở thành hướng dẫn cho người chơi trong suốt cuộc chơi này.

Kinh nghiệm cho thấy rằng những lần đầu tiên khi điều hành cuộc họp theo cách này, có thể bạn sẽ hơi ngượng gạo, nhưng đừng nản chí, các kỹ năng đều phải do tập luyện mới thành thục. Chắc chắn, cùng với thời gian, bạn sẽ thấy đây là một công cụ mạnh để điều hành các cuộc họp. Chúc bạn thành công!